

บทคัดย่อ

ชุมชนริมน้ำในเขตกรุงเทพมหานครชั้นในและบริเวณใกล้เคียง เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของประเทศ แม้ว่าบทบาทของแม่น้ำลำคลองทางด้านการคมนาคมจะลดน้อยลงจากอดีต แต่ชุมชนส่วนหนึ่งก็ยังคงสภาพสถาปัตยกรรม และวิถีชีวิต อย่างดั้งเดิมไว้ได้ นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นรูปแบบทางสังคมและลักษณะไทยที่สำคัญ และเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างดี

ปัจจุบันกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนริมน้ำมีอยู่น้อย และที่เป็นอยู่ก็ยังไม่มีการจัดการที่เป็นระบบ นอกจากนี้คนในชุมชนก็ยังไม่ได้รับผลตอบแทนจากการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง แต่กลับได้รับผลกระทบทางลบด้านต่างๆจากการท่องเที่ยวด้วย

การวิจัยนี้จึงเป็นการศึกษา แนวคิดและแนวทางการวางแผนการอนุรักษ์ และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนริมน้ำ โดยมีพื้นที่ศึกษา ครอบคลุมกรุงเทพฯ ชั้นในและบริเวณใกล้เคียง การวิจัยเริ่มจากการศึกษาศักยภาพของชุมชนริมน้ำด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเลือกพื้นที่เฉพาะเป็นกรณีศึกษา และนำมาวางแผนการอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวในรายละเอียด กรณีศึกษาที่เลือก คือชุมชนกุฎีจีน เขตธนบุรี เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และวัฒนธรรมที่เด่นชัด แนวคิดของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่กรณีศึกษาจะต้องคำนึงถึง

- การอนุรักษ์คุณค่าทางกายภาพและวัฒนธรรมของพื้นที่
- ศักยภาพของการรองรับนักท่องเที่ยวภายในพื้นที่
- การควบคุมไม่ให้เกิดผลกระทบทางลบต่อกายภาพ และวัฒนธรรมของชุมชน
- การพัฒนาอย่างยั่งยืน
- ชุมชนจะต้องมีบทบาทในการวางแผนตั้งแต่ต้น
- คนในชุมชนจะต้องได้รับประโยชน์โดยตรงจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

แนวคิดนี้ใช้เป็นกรอบในการวางแผนการท่องเที่ยวในชุมชนกุฎีจีน โดยแบ่งแผนการปฏิบัติงานออกเป็นสามส่วนคือ

- แผนการอนุรักษ์และพัฒนาคุณภาพของชุมชน
- แผนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- แผนการจัดการชุมชน

แนวคิดและแผนการปฏิบัติงานในพื้นที่จะเป็นตัวอย่างที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผนการท่องเที่ยวในชุมชนอื่นๆต่อไปได้

Abstract

Water based communities of inner Bangkok and its surrounding are of national important in term of history and culture . Even though, the role of waterway as the major mean of transportation has been lessen, some of the water based communities still retain their original physical features and traditional ways of life . They are an important cultural heritage that reflect traditional society and Thai identity . These historic communities are one of cultural resources with development potential for tourist attraction . At present, tourist activity within water based community has not flourished and the existing ones are operated without proper management . The population of the communities rarely benefit from tourist activities . Instead they have to endure negative impacts generated from tourism such as air and noise pollution and the deterioration of traditional culture .

The aim of the study is to find an appropriate approach to the heritage tourism plan for water based communities of inner Bangkok and surrounded area . The study starts from the potential analysis of water based communities as a type of tourist attraction . Later a community is identified as a pilot study area . Kudee Jeen community in Thonburi District is selected because of its historical architectural and cultural values . The concept of cultural tourism is identified . It includes :

- the tourism plan must consider the conservation of physical and cultural values of the area .
- the tourism plan must be based on carrying capacity of the area . It must not create negative impact on physical fabric and culture of the area .
- the conservation and development should be sustainable .
- community participation must be included in the planning process .
- community should equally received direct benefit of tourism .

The concept is used as the framework for conservation and tourism development in Kudee Jeen community . The plan are divided into three sections as follows :

- a plan for conservation and development of physical features in the community .
- a plan for cultural tourism development .
- a plan for community organization .

The concept and the suggested plan for the pilot study area can be applied to other historic communities in similar context .